

Yrkande

2026-03-13

SD, M, D, L, KD

Ärende.nr: SLK-2026-00244

Yrkande angående – Remiss från Socialdepartementet Utkast till lagrådsremiss Elektronisk övervakning – ett verktyg för socialtjänsten till skydd för barn och unga

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

Stadsledningskontorets förslag till remissvar ersätts med följande yttrande enligt text nedan:

Yrkandet

Göteborgs Stad tillstyrker i huvudsak förslagen i promemorian. Staden ser positivt på regeringens ambition att stärka samhällets möjligheter att förebygga kriminalitet bland barn och unga samt att ge socialtjänsten fler verktyg för att kunna ingripa i ett tidigt skede.

Under senare år har allt yngre personer rekryterats till kriminella nätverk. Denna utveckling ställer stora krav på samhällets förmåga att agera snabbt och effektivt när barn och unga riskerar att dras in i kriminalitet. Mot denna bakgrund bedömer Göteborgs Stad att det är angeläget att socialtjänsten ges tillgång till fler verktyg för att kunna förebygga en sådan utveckling.

Möjligheten till elektronisk övervakning kan i vissa situationer utgöra ett viktigt komplement till socialtjänstens befintliga insatser. Åtgärden kan innebära ett mindre ingripande alternativ än institutionsplacering och skapa förutsättningar för att barn och unga ska kunna bo kvar i sin hemmiljö samtidigt som samhället ges möjlighet att säkerställa att nödvändiga skyddsåtgärder följs.

Göteborgs Stad ser positivt på att beslut om elektronisk övervakning ska prövas av domstol, vilket stärker rättssäkerheten och säkerställer att åtgärden endast används när det är nödvändigt och proportionerligt utifrån barnets bästa.

Staden vill samtidigt framhålla vikten av att reformen följs av tillräckliga resurser till kommunerna, eftersom lagstiftningen kan innebära nya arbetsuppgifter för socialtjänsten.

Sammantaget bedömer Göteborgs Stad att förslagen kan utgöra ett viktigt steg i arbetet med att förebygga kriminalitet bland barn och unga samt stärka samhällets möjligheter att skydda barn i utsatta situationer.

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2026-03-03

Ärendenummer SLK-2026-00244

Handläggare

Britta Timan, Ellinor Malmberg

Telefon: 031-368 04 56, 031-368 04 04

E-post: britta.timan@stadshuset.goteborg.se,

ellinor.malmberg@stadshuset.goteborg.se

Remiss från Socialdepartementet Utkast till lagrådsremiss Elektronisk övervakning – ett verktyg för socialtjänsten till skydd för barn och unga

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

Yttrande över remissen Utkast till lagrådsremiss Elektronisk övervakning – ett verktyg för socialtjänsten till skydd för barn och unga, i enlighet med bilaga 2 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, översänds till Socialdepartementet.

Sammanfattning

Socialdepartementet har 2026-02-23 remitterat Utkast till lagrådsremiss Elektronisk övervakning – ett verktyg för socialtjänsten till skydd för barn och unga till Göteborgs Stad. Socialdepartementet önskar svar senast 2026-03-20.

Förslaget i utkastet till lagrådsremiss kompletterar den tidigare promemorian "En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas" (Ds 2024:30), där en ny lag (LIV) föreslås. Lagen ger socialnämnden möjlighet att besluta om öppna insatser och särskilda föreskrifter för barn och unga även utan samtycke, exempelvis krav på att vistas i bostaden under vissa tider. Socialnämnden ska följa upp insatserna och föreslås även kunna besluta om elektronisk övervakning för att säkerställa efterlevnaden. I utkastet föreslås vissa förändringar av regleringen om elektronisk övervakning.

Det föreslås att förvaltningsrätten, efter ansökan av socialnämnden, ska pröva frågor om elektronisk övervakning. Elektronisk övervakning får beslutas endast om det finns konkreta omständigheter som talar för att föreskriften inte kommer att följas och om åtgärden är nödvändig för att förebygga brottslig verksamhet. Åtgärden får inte beslutas för barn under 13 år. Det övergripande syftet är att förebygga och förhindra att barn och unga involveras i kriminalitet. Verkställigheten ska utföras av Statens institutionsstyrelse. Regleringen föreslås träda ikraft 2027-01-01.

Stadsledningskontoret gör bedömningen att de förändringar av förslaget gällande elektronisk övervakning som nu föreslås inte påverkar stadens tidigare bedömning av den samlade reformen, det vill säga regelverket om LIV som helhet. Sammantaget bedömde Göteborgs Stad att riskerna med lagen överväger de potentiella fördelarna och att förslaget därmed riskerar att motverka sitt eget syfte.

Även om stadsledningskontoret inte anser att förslagen bör genomföras bedöms justeringarna som nu föreslås bidra till ökad rättssäkerhet i den del som avser elektronisk övervakning i hemmet. Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen yttrar sig över utredningen med de synpunkter som lämnas i tjänsteutlåtandet.

Bedömning ur ekonomisk dimension

I remissen görs bedömningen att förslagen om elektronisk övervakning inte medför några kostnader som omfattas av den kommunala finansieringsprincipen. Även om processen att utreda och bedöma behovet av en ansökan utgör en ny arbetsuppgift för socialnämnden, betraktas åtgärden som en frivillig möjlighet snarare än en tvingande skyldighet. Eftersom förslaget inte ålägger kommunerna några nya absoluta krav, bedöms det inte medföra en sådan ekonomisk belastning som kräver statlig kompensation enligt den kommunala finansieringsprincipen.

Stadsledningskontoret vill dock framhålla att förslaget innebär att socialnämndernas handläggning kommer att omfatta flera nya moment. Socialnämnden ska utreda behovet och ansöka om elektronisk övervakning hos förvaltningsrätten samt fatta beslut om när övervakningen ska upphöra. Det förväntas bli vanligt med muntliga förhandlingar i samband med domstolarnas prövning av nämndens ansökan, vilket medför en ny arbetsuppgift. Socialnämnden ansvarar också för att underrätta Statens institutionsstyrelse (SiS) om domstolens beslut och vid ändringar eller upphörande av övervakningen och en socialsekreterare ska närvara när SiS monterar övervakningsutrustningen i barnets hem. Vidare ska nämnden bedöma behovet av handräckning från polisen samt hantera överklaganden och begäran om att övervakningen ska upphöra.

För att regeringens förslag om elektronisk övervakning ska kunna omsättas i praktiken och fungera som ett effektivt verktyg mot barn- och ungdomskriminalitet, är det enligt stadsledningskontorets uppfattning avgörande att de som ska utföra arbetet ges en finansiering som motsvarar den faktiska arbetsbelastningen. Om ambitionen med lagstiftningen är att den ska få ett brett genomslag och bidra till att skydda barn och unga från att dras in i grov brottslighet, måste staten säkerställa att kommunerna har resurser att faktiskt implementera den. Att lägga nya, komplexa uppgifter på en redan belastad socialtjänst utan att skjuta till medel skapar en risk för att verktyget förblir en teoretisk möjlighet snarare än en praktisk verklighet. För att reformen ska uppnå sina syften krävs det därför att finansieringen återspeglar den faktiska tidsåtgången för de utökade kraven gällande utredning, domstolsprocesser och samverkan med SiS. Stadsledningskontoret förutsätter därför att förslagen finansieras fullt ut.

Bedömning ur ekologisk dimension

Stadsledningskontoret har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Införandet av elektronisk övervakning inom socialtjänsten innebär en balansgång mellan behovet av skyddsåtgärder och respekten för individens integritet. Åtgärden beskrivs kunna fungera som ett alternativ till institutionsplacering, vilket då skulle innebära att barnet kan bo kvar i sin hemmiljö och behålla viktiga sociala band till familj och skola. Ur ett jämlikhetsperspektiv finns viss potential för att socialtjänsten når grupper av unga som idag tackar nej till stöd.

Det kan leda till att dessa grupper får större tillgång till insatser. Samtidigt finns dock risker för att förtroendet för socialtjänsten påverkas negativt, vilket kan leda till att familjer avstår från att söka hjälp på grund av misstänksamhet mot myndighetens åtgärder. Tvångsinsatser mot vårdnadshavares vilja medför även en risk för påtryckningar mot barnet och kan i vissa fall påverka tryggheten i hemmet. Det finns även risk för att kontrollåtgärder som elektronisk övervakning skapar motstånd som kan göra insatserna mindre effektiva eller direkt kontraproduktiva. Arbetet med tvångsinsatser kan också innebära en ökad risk för att socialsekreterare utsätts för hot och våld i samband med att de ska verkställa tvingande beslut.

Den personliga integriteten för berörda barn och unga påverkas också genom att bostaden förvandlas till en kontrollerad miljö, och det finns en risk för stigmatisering eller att barnet utvecklar en kriminell identitet genom att bära övervakningsutrustning. Vidare finns risker för att bedömningar av riskmiljöer kan påverkas av fördomar om specifika bostadsområden, vilket kan få oönskade effekter på integrationen. När tvångsåtgärder koncentreras till specifika områden kan det förstärka en känsla av ett ”vi och dom” mellan invånarna och myndigheterna. Om socialtjänsten uppfattas som en myndighet som främst utövar kontroll snarare än erbjuder stöd i dessa områden, skadas förtroendet, vilket kan motverka de integrationspolitiska målen om jämlika levnadsvillkor och social sammanhållning

Det är dessutom av central vikt att barn med funktionsnedsättning eller barn i våldsutsatta miljöer får sina specifika behov beaktade, så att kontrollåtgärden inte får negativa konsekvenser för deras livssituation.

Genom att låta förvaltningsrätten pröva frågor om elektronisk övervakning som första instans stärks rättssäkerheten. Domstolsprövningen främjar en enhetlig och saklig rättstillämpning över hela landet, vilket kan motverka risken för godtycke och subjektiva bedömningar. Denna ordning bidrar även till att renodla socialtjänstens roll som en stödjande och vårdande aktör, samtidigt som barnet och vårdnadshavarna ges stöd genom offentligt biträde under hela processen. Dessa förändringar av förslaget påverkar dock inte tidigare bedömning av den samlade reformen, det vill säga regelverket om LIV som helhet, där den elektroniska övervakningen ingår som en del. Sammantaget bedöms riskerna överväga de potentiella fördelarna, och lagförslaget riskerar därmed att motverka sitt eget syfte.

Bilagor som ingår i beslutsunderlaget

1. Sammanfattning
2. Förslag till yttrande till Socialdepartementet

Beskrivning av ärendet

Ärendet och dess beredning

Socialdepartementet har remitterat Utkast till lagrådsremiss Elektronisk övervakning – ett verktyg för socialtjänsten till skydd för barn och unga till Göteborgs Stad. Remissen inkom 2026-02-23 och svar önskas senast 2026-03-20, vilket har medfört en skyndsam beredning av stadsledningskontoret utan möjlighet till underremittering.

Synpunkter har dock tidigare lämnats av Ungdomsfullmäktige samt socialnämnderna Nordost och Sydväst. Socialnämnderna Nordost och Sydväst avstyrkte förslaget samtidigt som Ungdomsfullmäktige lämnade flera invändningar mot förslaget om elektronisk övervakning.

Förslaget i Utkastet till lagrådsremiss är en komplettering till förslagen i den tidigare promemorian "En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas" (Ds 2024:30). I promemorian föreslås en helt ny lag, lagen om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas (LIV). Lagen ska ge socialnämnden befogenhet att besluta om insatser i öppna former och särskilda föreskrifter för barn och unga även när samtycke saknas. Ett av förslagen i den nya lagen innebär att ett barn eller en ung person kan föreskrivas att uppehålla sig i sin bostad, eller på en annan anvisad plats som kan likställas med en sådan, under specifika tider – som tidigast från klockan 18.00 till 07.00 nästa morgon. Socialnämnden ska därefter följa upp hur insatserna och de särskilda föreskrifterna genomförs. Uppföljningen ska i första hand ske genom regelbundna kontakter med barnet eller den unge och deras vårdnadshavare, men nämnden har även rätt att ta andra kontakter som bedöms nödvändiga. Som ett komplement föreslås att det ska bli möjligt att använda elektronisk övervakning som ett verktyg för att kontrollera att barnet eller den unge faktiskt följer föreskriften om att vistas i bostaden under de angivna tiderna.

I det nu aktuella utkastet till lagrådsremiss lämnas förslag på vissa förändringar gällande förslaget om socialnämndens möjlighet till elektronisk övervakning.

Övriga förslag från promemorian bereds i Regeringskansliet inom ramen för ett annat lagstiftningsärende. Hela den nya lagstiftningen, inklusive de justerade reglerna om övervakning, föreslås träda i kraft 2027-01-01.

Göteborgs Stads tidigare yttrande över En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas" (Ds 2024:30)

Göteborgs Stad yttrade sig över departementspromemorian, kommunstyrelsen 2025-03-12 § 209. Av yttrandet framgår bland annat att syftet med förslaget LIV är välmotiverat och kan bidra till tidigare insatser. Syftet med förslaget är att möjliggöra tvingande insatser i öppna former för att överbrygga glappet mellan frivilliga insatser enligt socialtjänstlagen (2025:400), SoL, och tvångsvård enligt lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU. Syftet är därigenom att stärka skyddet för barn och unga. Samtidigt innebär förslaget ett betydande ingrepp i individens fri- och rättigheter, vilket förutsätter att åtgärderna är proportionerliga och effektiva.

Göteborgs Stad bedömde att förslaget medför omfattande risker. Det finns en påtaglig risk för minskat förtroende för socialtjänsten, försvårat samarbete med vårdnadshavare samt att färre söker frivilligt stöd. Lagstiftningen riskerar också att förenkla komplexa problem, ha oklar eller begränsad effekt samt skapa svårigheter i bedömningen av vad

som utgör nödvändiga insatser. Därtill finns risker för lojalitetskonflikter för barn, ökad utsatthet för socialtjänstens personal, ökad administration och kostnader samt gränsdragningsproblem i förhållande till befintlig lagstiftning.

Sammantaget bedömde Göteborgs Stad att riskerna överväger de potentiella fördelarna och att förslaget därmed riskerar att motverka sitt eget syfte. I stället bör fokus ligga på att stärka frivilliga insatser, tillit och samverkan. Om förslaget ändå genomförs bör det tidsbegränsas, följas upp noggrant samt kompletteras med tydlig vägledning och resursförstärkningar.

Utkast till lagrådsremiss - bedömningar och förslag

Det nu aktuella utkastet till lagrådsremiss justerar och kompletterar förslaget om elektronisk övervakning som lämnades i den tidigare promemorian Ds 2024:30.

Förslaget innebär att socialnämnden ska kunna använda elektronisk övervakning för att kontrollera att ett beslut om att ett barn eller en ung person ska vistas i sin bostad eller på annan anvisad plats under vissa tider efterlevs. I lagen benämns sådana beslut särskilda föreskrifter. Åtgärden regleras i den nya lagen om insatser när samtycke saknas och syftar till att förebygga att barn och unga involveras i eller ägnar sig åt brottslig verksamhet. I det nuvarande förslaget har kraven förtydligats så att elektronisk övervakning endast får beslutas om det finns konkreta omständigheter som talar för att barnet inte kommer att stanna hemma på de tider som bestämts. Detta innebär att beslutet måste baseras på faktiska förhållanden i det enskilda fallet, såsom att barnet tidigare har brutit mot regler, i stället för att grundas på generella antaganden. Den elektroniska övervakningen ska dessutom anses vara nödvändig för att förebygga involvering i brottslighet.

Förvaltningsrätten föreslås få besluta om elektronisk övervakning efter ansökan från socialnämnden. Detta innebär en förändring jämfört med det tidigare förslaget där socialnämnden själv skulle fatta beslutet. Syftet med denna ändring är att stärka rättssäkerhetsgarantierna och säkerställa en enhetlig rättstillämpning vid en så ingripande åtgärd. I utkastet föreslås dessutom att barnet, den unge och vårdnadshavarna ska ha rätt till offentligt biträde i mål om elektronisk övervakning. För att ytterligare stärka rättssäkerheten föreslås även att förvaltningsrättens beslut ska kunna överklagas till kammarrätten utan krav på prövningstillstånd, vilket frångår det tidigare förslaget om att prövningstillstånd skulle krävas i samtliga mål.

Ett beslut om övervakning ska gälla omedelbart och får gälla i högst tre månader i taget utan någon lagreglerad gräns för den sammanlagda tiden. Detta innebär en förändring jämfört med tidigare förslag som angav att beslutet skulle gälla högst en månad åt gången och en total gräns på sex månader per år. Den nya ordningen syftar till att ge barnet bättre förutsättningar att etablera hållbara rutiner och för att minska den administrativa bördan på domstolar och socialnämnder. Genom att slopa den tidigare föreslagna gränsen på sex månader per år skapas en större flexibilitet, vilket förhindrar att en fungerande insats avbryts godtyckligt trots ett kvarstående skyddsbehov. I stället för en fast tidsregel garanteras rättssäkerheten genom att förvaltningsrätten vid varje prövning gör en individuell proportionalitetsbedömning, vilket ska säkerställa att åtgärden inte pågår längre än vad som är nödvändigt utifrån barnets bästa.

När det gäller målgruppen föreslås en sänkning av den nedre åldersgränsen från 15 till 13 år, med motiveringen att även yngre barn i ökad utsträckning involveras i grov brottslighet och behöver det skydd som övervakningen kan bidra till.

Sänkningen motiveras även av att det annars vore otillfredsställande om yngre barn tvingades till mer ingripande åtgärder, som tvångsvård utanför hemmet, bara för att ett mindre ingripande alternativ saknas. Härutöver framhålls vikten av att harmoniera reglerna med förslaget om att sänka straffbarhetsåldern till 13 år för allvarliga brott. Om 13- och 14-åringar ska kunna dömas till påföljden ungdomsvård med föreskrift enligt LIV, anses det nödvändigt att denna vård kan förenas med elektronisk övervakning för att påföljden ska betraktas som tillräckligt ingripande och ändamålsenlig. Möjligheten till övervakning för denna åldersgrupp bedöms därmed vara en förutsättning för att fler vårdpåföljder ska kunna dömas ut i stället för andra typer av straff.

Själva verkställigheten, vilket inkluderar att montera utrustningen och hantera larm, föreslås utföras av Statens institutionsstyrelse (SiS). Detta innebär en förändring jämfört med tidigare förslag där Polismyndigheten föreslogs ansvara för verkställigheten. Skälet till förändringen är att SiS bedöms ha bättre förutsättningar och erfarenhet av arbete med barn och unga, samt att det underlättar samverkan med socialtjänsten.

Vid montering av utrustningen ska en socialsekreterare närvara. Övervakningen ska vara stationär, vilket innebär att utrustningen endast får vara aktiverad under de tider som föreskriften avser och att inga uppgifter om barnets position utanför hemmet får tas fram. Uppgifter från övervakningen ska bevaras i högst två månader och ska därefter förstöras.

Om barnet eller den unge väljer att inte medverka till övervakningen medför detta inget straffansvar, utan socialnämnden ska i stället kalla till samtal för att överväga andra åtgärder.

Lagändringarna föreslås träda i kraft 2027-01-01.

Stadsledningskontorets bedömning

Stadsledningskontoret vill inledningsvis framhålla att den korta svarstiden för remissen försvårar möjligheten att genomföra en djupgående analys av förslagen. Detta är särskilt olyckligt mot bakgrund av förslagets ingripande karaktär. Den sociala barn- och ungdomsvården börjar och slutar i praktiken i kommunens socialtjänst, och förändringar i regelverket får därför direkta och omfattande konsekvenser för kommunerna. De bedömningar som nu lämnas har därmed behövt begränsas till vad som varit möjligt att analysera inom ramen för den korta svarstiden.

Förändringar i förslaget om elektronisk övervakning påverkar inte den samlade bedömningen av regelverket

Stadsledningskontoret vill i sammanhanget i första hand framhålla att de förändringar av förslaget gällande elektronisk övervakning inte påverkar stadens tidigare bedömning av den samlade reformen, det vill säga regelverket om LIV som helhet.

Som redogjorts för ovan har staden i samband med tidigare remissyttrande fört fram flertalet skäl till att förslagen om en ny lagstiftning inom området inte bör genomföras. Det föreslagna regelverket syftar till att stärka socialtjänstens möjligheter att ingripa tidigare och därigenom ge ett utökat stöd till barn och unga i riskzon. Syftet är välmotiverat och de intressen som regleringen avser att skydda är starka. Stadsledningskontoret vidhåller dock den tidigare bedömningen att riskerna överväger de potentiella fördelarna.

De föreslagna åtgärderna riskerar bland annat att undergräva förtroendet för socialtjänsten. Det kan leda till att vissa barn och unga, som idag får stöd med vårdnadshavares samtycke, i framtiden avstår från att söka hjälp på grund av ökad misstänksamhet och rädsla för vilka åtgärder socialtjänsten kan vidta mot familjen. Att tvinga vårdnadshavare till insatser mot sin vilja kan också leda till påtryckningar mot barnet att inte avslöja problem i hemmet och kan även leda till fysiskt eller psykiskt våld. Att tvinga någon till en insats kan skapa motstånd och minska förtroendet för socialtjänsten, vilket försvårar arbetet. Tvingande insatser kräver också effektiva kontrollåtgärder för att säkerställa genomförandet och efterlevnaden. Utan kontroll riskerar insatserna att bli verkningslösa, men samtidigt kan kontrollåtgärder som övervakning, provtagning och vite skapa ytterligare motstånd och minska förtroendet för myndigheterna. Att applicera dessa insatser utan samtycke riskerar att göra dem ineffektiva och i värsta fall kontraproduktiva. Det finns också risk för att socialsekreterare utsätts för ökat hot och våld. Att fatta beslut om ytterligare tvångsåtgärder kan göra socialtjänsten till måltavla för förtvivlade och frustrerade vårdnadshavare.

Det finns således betydande risker för att ett genomförande av förslaget inte kommer att ge önskad effekt. En mer ingripande och tvingande myndighetsutövning kan leda till ökad misstänksamhet och rädsla bland de familjer som redan idag tvekar inför att söka stöd. Därmed kan åtgärderna leda till att färre barn och unga får det stöd de behöver, snarare än fler. Även om förslagets syfte är välgrundat så anser stadsledningskontoret att riskerna väger tyngre än de potentiella vinsterna. Detta gör att inskränkningarna i enskildas fri- och rättigheter inte kan anses vara proportionerliga.

En reglering som balanserar behovet av stöd med individens självbestämmande är komplex att utforma, särskilt eftersom insatsernas effektivitet påverkas av faktorer som inte enbart ligger inom socialtjänstens kontroll, såsom till exempel tillgången till arbete, skolans roll och tillgången till hälso- och sjukvård. Snarare än att tvinga individer till insatser bör fokus riktas mot att stärka det frivilliga stödet, tillföra ökade resurser och utveckla metoder som bygger på tillit och samverkan. En sådan strategi bedöms ha större möjlighet att leda till varaktiga och positiva resultat för barn, unga och familjer i behov av stöd.

Beslut i förvaltningsrätten, rätt till offentligt biträde och överklagande utan prövningstillstånd bidrar till att stärka rättssäkerheten

Stadsledningskontoret anser att förslaget om att förvaltningsrätten beslutar om elektronisk övervakning efter ansökan från socialnämnden bidrar till att stärka rättssäkerheten kring beslutet. Detta eftersom det blir en domstolsprövning där nämnden har bevisbördan för de konkreta omständigheterna som ska ge skäl att anta att barnet eller den unge inte kommer att följa den meddelade föreskriften och att övervakning därför är nödvändig. Att barnet, den unge och vårdnadshavarna har rätt till offentligt biträde i processen bedöms bidra till stärkt rättssäkerhet i en situation där grundläggande fri- och rättigheter begränsas utifrån ett brottsförebyggande syfte.

Grundbeslutet om särskild föreskrift är enligt det tidigare lagförslaget överklagbart i sig. Den som berörs av beslutet kan också begära att beslutet ska upphöra och om det inte gör det har den enskilde också rätt att överklaga detta beslut. Enligt stadsledningskontorets bedömning kan det således komma att pågå parallella processer, där behovet av den aktuella föreskriften prövas samtidigt som nämnden ansöker om elektronisk övervakning.

Det är enbart i den senare processen som det finns rätt till offentligt biträde och där förvaltningsrättens beslut ska kunna överklagas till kammarrätten utan krav på prövningstillstånd. Det borde enligt stadsledningskontoret inte vara helt ovanligt att barnet, den unge eller vårdnadshavaren inte anser att det finns grund för den särskilda föreskriften i sig och därför överklagar beslutet eller begär upphörande av detsamma. Beslutet om särskild föreskrift gäller liksom beslutet om elektronisk övervakning direkt. Om socialnämnden ansöker om elektronisk övervakning när ett beslut om föreskrifter är föremål för domstolsprövning behöver det finnas en ordning där domstolen som en grundläggande förutsättning prövar behovet av föreskriften i sig. För enskilda men även för socialnämnden kan det komma att bli otydligt vad som prövas inom ramen för vilken process och om den omständighet att ett beslut om särskild föreskrift är föremål för domstolsprövning påverkar nämndens möjligheter att ansöka om elektronisk övervakning för att följa föreskriften.

Kravet på konkreta omständigheter stärker rättssäkerheten

I det nya lagförslaget föreslås att beslut om elektronisk övervakning endast får fattas om det finns konkreta omständigheter som talar för att ett barn eller en ung person inte kommer att följa en meddelad föreskrift. Detta innebär en positiv förstärkning av rättssäkerheten jämfört med ursprungsförslaget i promemorian. Genom att tydliggöra i lag att beslut endast får fattas när det föreligger specifika, faktiska omständigheter i det enskilda fallet, minskar risken för att åtgärden inte grundas på generella antaganden eller subjektiva bedömningar.

Förändringar av giltighetstiden för elektronisk övervakning bedöms vara väl avvägda

Stadsledningskontoret delar den bedömning som görs i utkastet gällande förändringen av tidsramarna för beslut om elektronisk övervakning. Att utöka den maximala giltighetstiden för ett beslut från en till tre månader i taget anses rimligt för att skapa en mer strukturerad och hållbar förändring av barnets vardagsrutiner, samtidigt som det håller nere den administrativa bördan och kostnaderna för både socialnämnder och domstolar.

Stadsledningskontoret ställer sig även positivt till att den tidigare föreslagna begränsningen om totalt sex månaders övervakning per år slopas. En fast tidsgräns riskerar att avbryta en insats i förtid, medan det nuvarande förslaget medger en nödvändig flexibilitet. Tillräckliga rättssäkerhetsgarantier bedöms ställas upp genom att förvaltningsrätten vid varje förnyad prövning måste göra en individuell bedömning för att säkerställa att åtgärden inte pågår längre än vad som är nödvändigt utifrån barnets bästa.

Förändrad åldersgräns bedöms rimlig i förhållande till sänkt straffbarhetsålder

Att införa elektronisk övervakning för barn så unga som 13 år, särskilt i de fall där barnet ännu inte begått brott, utgör ett mycket långtgående ingrepp i den personliga integriteten. Det är särskilt problematiskt eftersom barn i så ung ålder har begränsad mognad och förmåga att överblicka åtgärdens konsekvenser, samtidigt som ingripande kontroll kan påverka deras utveckling och tillit till samhällets institutioner. Trots detta framstår sänkningen av åldersgränsen som rimlig i ljuset av den föreslagna sänkningen av straffbarhetsåldern till 13 år för allvarliga brott. För att 13- och 14-åringar inte ska hamna i ett sämre läge än äldre ungdomar är det rimligt att påföljden ungdomsvård kan förenas med elektronisk övervakning även för denna åldersgrupp.

Utan denna möjlighet finns en påtaglig risk att domstolar inte betraktar ungdomsvård som en tillräckligt ingripande åtgärd, vilket i stället skulle kunna tvinga fram mer omfattande ingrepp såsom tvångsvård på institution enligt LVU. Sänkningen till 13 år säkerställer därmed att socialtjänsten får ett verktyg som möjliggör för yngre barn att bo kvar i sin hemmiljö med stöd och kontroll, i stället för att placeras utanför hemmet enbart på grund av att ett mindre ingripande alternativ saknas. Samtidigt bedöms barn i denna ålder ha uppnått den mognadsnivå som krävs för att praktiskt kunna hantera och ta ansvar för övervakningsutrustningen.

Beslut om att ansöka om elektronisk övervakning bör vara möjligt att delegera

Enligt det tidigare förslaget angavs beslut om kontroll av efterlevnaden av en särskild föreskrift om att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller annan anvisad plats som kan likställas med bostad med hjälp av elektronisk övervakning som ett sådant beslut som enligt socialtjänstlagen enbart kan delegeras till förtroendevalda. Utifrån att det nu föreslås ett nytt ansökningsförfarande bör även beslutet att ansöka hos förvaltningsrätten om elektronisk övervakning tas in i socialtjänstlagen om det ska kunna delegeras på motsvarande sätt.

Jonas Kinnander

Eva Hessman

Direktör Ärende och utredning

Stadsdirektör

Utkast till lagrådsremiss

Elektronisk övervakning – ett verktyg för socialtjänsten till skydd för barn och unga

Utkastets huvudsakliga innehåll

I promemorian En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas (Ds 2024:30) lämnas förslag om en ny lag som ger socialnämnden möjlighet att besluta om insatser och särskilda föreskrifter för barn och unga utan samtycke.

I detta utkast till lagrådsremiss föreslås att förvaltningsrätten, efter ansökan av socialnämnden, ska pröva frågor om elektronisk övervakning med anledning av en av socialnämnden beslutad särskild föreskrift om en skyldighet för barn och unga att mellan vissa tider uppehålla sig i bostaden eller annan anvisad plats som kan likställas med bostad.

Vidare föreslås att Statens institutionsstyrelse ska ansvara för att verkställa den elektroniska övervakningen som rätten har beslutat om.

Elektronisk övervakning föreslås endast få beslutas om det på grund av konkreta omständigheter finns skäl att anta att barnet eller den unge inte kommer att följa den särskilda föreskriften, och den elektroniska övervakningen behövs för att förhindra eller förebygga att barnet eller den unge involveras i eller ägnar sig åt brottslig verksamhet.

Elektronisk övervakning föreslås inte få beslutas för någon som är yngre än 13 år.

Förslagets övergripande syfte är att förebygga och förhindra att barn och unga involveras i eller ägnar sig åt brottslig verksamhet. Förslagen syftar även till att stärka rättssäkerhetsgarantierna i fråga om denna åtgärd.

Lagförslagen föreslås träda i kraft 1 januari 2027.

Datum: 2026-03-03

Ärendenummer: SLK-2026-00244

Socialdepartementet

s.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia: s.sof@regeringskansliet.se

Diarienummer: S2026/00342

Göteborgs Stads yttrande över remiss från Socialdepartementet Utkast till lagrådsremiss Elektronisk övervakning – ett verktyg för socialtjänsten till skydd för barn och unga

Göteborgs Stad vill inledningsvis framhålla att den korta svarstiden för remissen försvårar möjligheten att genomföra en djupgående analys av förslagen. Detta är särskilt olyckligt mot bakgrund av förslagets ingripande karaktär. Den sociala barn- och ungdomsvården börjar och slutar i praktiken i kommunens socialtjänst, och förändringar i regelverket får därför direkta och omfattande konsekvenser för kommunerna. De bedömningar som nu lämnas har därmed behövt begränsas till vad som varit möjligt att analysera inom ramen för den korta svarstiden.

Förändringar i förslaget om elektronisk övervakning påverkar inte den samlade bedömningen av regelverket

Göteborgs Stad vill i sammanhanget i första hand framhålla att de förändringar av förslaget gällande elektronisk övervakning inte påverkar stadens tidigare bedömning av den samlade reformen, det vill säga regelverket om LIV som helhet.

Staden har i tidigare remissyttrande fört fram flertalet skäl till att förslagen om en ny lagstiftning inom området inte bör genomföras. Det föreslagna regelverket syftar till att stärka socialtjänstens möjligheter att ingripa tidigare och därigenom ge ett utökat stöd till barn och unga i riskzon. Syftet är välmotiverat och de intressen som regleringen avser att skydda är starka. Göteborgs Stad vidhåller dock den tidigare bedömningen att riskerna överväger de potentiella fördelarna.

De föreslagna åtgärderna riskerar bland annat att undergräva förtroendet för socialtjänsten. Det kan leda till att vissa barn och unga, som idag får stöd med vårdnadshavares samtycke, i framtiden avstår från att söka hjälp på grund av ökad misstänksamhet och rädsla för vilka åtgärder socialtjänsten kan vidta mot familjen. Att tvinga vårdnadshavare till insatser mot sin vilja kan också leda till påtryckningar mot barnet att inte avslöja problem i hemmet och kan även leda till fysiskt eller psykiskt våld. Att tvinga någon till en insats kan skapa motstånd och minska förtroendet för socialtjänsten, vilket försvårar arbetet. Tvingande insatser kräver också effektiva kontrollåtgärder för att säkerställa genomförandet och efterlevnaden. Utan kontroll riskerar insatserna att bli verkningslösa, men samtidigt kan kontrollåtgärder som övervakning, provtagning och vite skapa ytterligare motstånd och minska förtroendet för myndigheterna. Att applicera dessa insatser utan samtycke riskerar att göra dem ineffektiva och i värsta fall kontraproduktiva.

Det finns också risk för att socialsekreterare utsätts för ökat hot och våld. Att fatta beslut om ytterligare tvångsåtgärder kan göra socialtjänsten till måltavla för förtvivlade och frustrerade vårdnadshavare.

Det finns således betydande risker för att ett genomförande av förslaget inte kommer att ge önskad effekt. En mer ingripande och tvingande myndighetsutövning kan leda till ökad misstänksamhet och rädsla bland de familjer som redan idag tvekar inför att söka stöd. Därmed kan åtgärderna leda till att färre barn och unga får det stöd de behöver, snarare än fler. Även om förslagets syfte är välgrundat anser Göteborgs Stad att riskerna väger tyngre än de potentiella vinsterna. Detta gör att inskränkningarna i enskildas fri- och rättigheter inte kan anses vara proportionerliga.

En reglering som balanserar behovet av stöd med individens självbestämmande är komplex att utforma, särskilt eftersom insatsernas effektivitet påverkas av faktorer som inte enbart ligger inom socialtjänstens kontroll, såsom till exempel tillgången till arbete, skolans roll och tillgången till hälso- och sjukvård. Snarare än att tvinga individer till insatser bör fokus riktas mot att stärka det frivilliga stödet, tillföra ökade resurser och utveckla metoder som bygger på tillit och samverkan. En sådan strategi bedöms ha större möjlighet att leda till varaktiga och positiva resultat för barn, unga och familjer i behov av stöd.

Beslut i förvaltningsrätten, rätt till offentligt biträde och överklagande utan prövningstillstånd bidrar till att stärka rättssäkerheten

Göteborgs Stad anser att förslaget om att förvaltningsrätten beslutar om elektronisk övervakning efter ansökan från socialnämnden bidrar till att stärka rättssäkerheten kring beslutet. Detta eftersom det blir en domstolsprövning där nämnden har bevisbördan för de konkreta omständigheterna som ska ge skäl att anta att barnet eller den unge inte kommer att följa den meddelade föreskriften och att övervakning därför är nödvändig. Att barnet, den unge och vårdnadshavarna har rätt till offentligt biträde i processen bedöms bidra till stärkt rättssäkerhet i en situation där grundläggande fri- och rättigheter begränsas utifrån ett brottsförebyggande syfte.

Grundbeslutet om särskild föreskrift är enligt det tidigare lagförslaget överklagbart i sig. Den som berörs av beslutet kan också begära att beslutet ska upphöra och om det inte gör det har den enskilde också rätt att överklaga detta beslut. Enligt Göteborgs Stads bedömning kan det därför komma att pågå parallella processer, där behovet av den aktuella föreskriften prövas samtidigt som nämnden ansöker om elektronisk övervakning. Det är enbart i den senare processen som det finns rätt till offentligt biträde och där förvaltningsrättens beslut ska kunna överklagas till kammarrätten utan krav på prövningstillstånd. Det borde enligt Göteborgs Stad inte vara helt ovanligt att barnet, den unge eller vårdnadshavaren inte anser att det finns grund för den särskilda föreskriften i sig och därför överklagar beslutet eller begär upphörande av detsamma. Beslutet om särskild föreskrift gäller liksom beslutet om elektronisk övervakning direkt. Om socialnämnden ansöker om elektronisk övervakning när ett beslut om föreskrifter är föremål för domstolsprövning behöver det finnas en ordning där domstolen som en grundläggande förutsättning prövar behovet av föreskriften i sig. För enskilda men även för socialnämnden kan det komma att bli otydligt vad som prövas inom ramen för vilken process och om den omständighet att ett beslut om särskild föreskrift är föremål för domstolsprövning påverkar nämndens möjligheter att ansöka om elektronisk övervakning för att följa föreskriften.

Kravet på konkreta omständigheter stärker rättssäkerheten

I det nya lagförslaget föreslås att beslut om elektronisk övervakning endast får fattas om det finns konkreta omständigheter som talar för att ett barn eller en ung person inte kommer att följa en meddelad föreskrift. Detta innebär en positiv förstärkning av rättssäkerheten jämfört med ursprungsförslaget i promemorian. Genom att tydliggöra i lag att beslut endast får fattas när det föreligger specifika, faktiska omständigheter i det enskilda fallet, minskar risken för att åtgärden inte grundas på generella antaganden eller subjektiva bedömningar.

Förändringar av giltighetstiden för elektronisk övervakning bedöms vara väl avvägda

Göteborgs Stad delar den bedömning som görs i utkastet gällande förändringen av tidsramarna för beslut om elektronisk övervakning. Att utöka den maximala giltighetstiden för ett beslut från en till tre månader i taget anses rimligt för att skapa en mer strukturerad och hållbar förändring av barnets vardagsrutiner, samtidigt som det håller nere den administrativa bördan och kostnaderna för både socialnämnder och domstolar.

Göteborgs Stad ställer sig även positivt till att den tidigare föreslagna begränsningen om totalt sex månaders övervakning per år slopas. En fast tidsgräns riskerar att avbryta en insats i förtid, medan det nuvarande förslaget medger en nödvändig flexibilitet. Tillräckliga rättssäkerhetsgarantier bedöms ställas upp genom att förvaltningsrätten vid varje förnyad prövning måste göra en individuell bedömning för att säkerställa att åtgärden inte pågår längre än vad som är nödvändigt utifrån barnets bästa.

Förändrad åldersgräns bedöms rimlig i förhållande till sänkt straffbarhetsålder

Att införa elektronisk övervakning för barn så unga som 13 år, särskilt i de fall där barnet ännu inte begått brott, utgör ett mycket långtgående ingrepp i den personliga integriteten. Det är särskilt problematiskt eftersom barn i så ung ålder har begränsad mognad och förmåga att överblicka åtgärdens konsekvenser, samtidigt som ingripande kontroll kan påverka deras utveckling och tillit till samhällets institutioner. Trots detta framstår sänkningen av åldersgränsen som rimlig i ljuset av den föreslagna sänkningen av straffbarhetsåldern till 13 år för allvarliga brott. För att 13- och 14-åringar inte ska hamna i ett sämre läge än äldre ungdomar är det rimligt att påföljden ungdomsvård kan förenas med elektronisk övervakning även för denna åldersgrupp.

Utan denna möjlighet finns en påtaglig risk att domstolar inte betraktar ungdomsvård som en tillräckligt ingripande åtgärd, vilket i stället skulle kunna tvinga fram mer omfattande ingrepp såsom tvångsvård på institution enligt LVU. Sänkningen till 13 år säkerställer därmed att socialtjänsten får ett verktyg som möjliggör för yngre barn att bo kvar i sin hemmiljö med stöd och kontroll, i stället för att placeras utanför hemmet enbart på grund av att ett mindre ingripande alternativ saknas. Samtidigt bedöms barn i denna ålder ha uppnått den mognadsnivå som krävs för att praktiskt kunna hantera och ta ansvar för övervakningsutrustningen.

Beslut om att ansöka om elektronisk övervakning bör vara möjligt att delegera

Enligt det tidigare förslaget angavs beslut om kontroll av efterlevnaden av en särskild föreskrift om att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller annan anvisad plats som kan likställas med bostad med hjälp av elektronisk övervakning som ett sådant beslut som enligt socialtjänstlagen enbart kan delegeras till förtroendevalda.

Utifrån att det nu föreslås ett nytt ansökningsförfarande bör även beslutet att ansöka hos förvaltningsrätten om elektronisk övervakning tas in i socialtjänstlagen om det ska kunna delegeras på motsvarande sätt.

Ekonomiska konsekvenser och behov av finansiering

I remissen görs bedömningen att förslagen om elektronisk övervakning inte medför några kostnader som omfattas av den kommunala finansieringsprincipen. Även om processen att utreda och bedöma behovet av en ansökan utgör en ny arbetsuppgift för socialnämnden, betraktas åtgärden som en frivillig möjlighet snarare än en tvingande skyldighet. Eftersom förslaget inte ålägger kommunerna några nya absoluta krav, bedöms det inte medföra en sådan ekonomisk belastning som kräver statlig kompensation enligt den kommunala finansieringsprincipen.

Göteborgs Stad vill dock framhålla att förslaget innebär att socialnämndernas handläggning kommer att omfatta flera nya moment. Socialnämnden ska utreda behovet och ansöka om elektronisk övervakning hos förvaltningsrätten samt fatta beslut om när övervakningen ska upphöra. Det förväntas bli vanligt med muntliga förhandlingar i samband med domstolarnas prövning av nämndens ansökan, vilket medför en ny arbetsuppgift. Socialnämnden ansvarar också för att underrätta SiS om domstolens beslut och vid ändringar eller upphörande av övervakningen och en socialsekreterare ska närvara när SiS monterar övervakningsutrustningen i barnets hem. Vidare ska nämnden bedöma behovet av handräckning från polisen samt hantera överklaganden och begäran om att övervakningen ska upphöra.

För att regeringens förslag om elektronisk övervakning ska kunna omsättas i praktiken och fungera som ett effektivt verktyg mot barn- och ungdomskriminalitet, är det enligt Göteborgs Stads uppfattning avgörande att de som ska utföra arbetet ges en finansiering som motsvarar den faktiska arbetsbelastningen. Om ambitionen med lagstiftningen är att den ska få ett brett genomslag och bidra till att skydda barn och unga från att dras in i grov brottslighet, måste staten säkerställa att kommunerna har resurser att faktiskt implementera den. Att lägga nya, komplexa uppgifter på en redan belastad socialtjänst utan att skjuta till medel skapar en risk för att verktyget förblir en teoretisk möjlighet snarare än en praktisk verklighet. För att reformen ska uppnå sina syften krävs det därför att finansieringen återspeglar den faktiska tidsåtgången för de utökade kraven gällande utredning, domstolsprocesser och samverkan med SiS. Göteborgs Stad förutsätter därför att förslagen finansieras full ut.

Göteborgs kommunstyrelse